

**SÖZLÜ KÜLTÜR GELENEĞİ AÇISINDAN
ÇUKUROVALI "TÜRKÜLÜ HİKAYE" ANLATICISI
KÖROĞLU (ASIK
MEHMET DEMİRCİ)**

Doç. Dr. İsmail GÖRKEM

Bir folklor ürünü, "gelenek", "anlatıcı", "söz/metin", "müzik" ve "dinleyici çevresi" unsurları üzerine bina edilmektedir. Genel kabul gören bir görüşe göre, kültürün görevi iletişimi sağlamaktır. Anlatı ürünlerinden olan halk hikâyeleri, diğer edebî türler gibi bir gelenek dairesinde icra edilir. Bu gelenegin kurumlaşması, "halk hikâyesi/türkülü hikâye" ismi verilen türün belirli bir "form" kazanarak varlığını devam ettirmesini sağlamıştır. Prof. Dr. İlhan Başgöz'ün deyimiyle bir "sosyal olay/gösterim (=performance)" olan "sözlü anlatım"i, yukarıda sayılan unsurlar belirlemektedir (Başgöz 1992:1). Bu yüzden sadece halk hikâyesi metnini esas alarak, bunun üzerinde bazı genellemelere gitmenin isabetli bir yol olmadığını düşünmekteyiz. Bu sebeple, geleneğe bağlı olarak anlatıcılar tarafından icra edilen/anlatılan türkülü hikâyeleri, bir "sosyal olay/gösterim" olarak kabul ederek, onları, ait oldukları bağlam/context içinde değerlendirmek gerekecektir. Konu halk hikâyesi olunca, bunu anlatan/icra eden kişinin de "hikayeci/âsik/ hikâyecî-âsik" olarak adlandırılması gerekecektir. Bu isimlerle bilinen anlatıcı, yörede gelenegi en iyi temsil eden kişi konumunda olmalıdır. Araştırmacıların, derleme yaparken ve derledikleri metinleri incelemeleri sırasında bu kurala uymaları beklenmelidir. Böyle yapılmadığı takdirde, yapılan çalışma, gerek derlenen metin ve gerekse bu metnin anlatıcı, dinleyici çevresi, müzik gibi hususları dikkate alınmadan yapıldığı için eksik olacaktır.

Türkiye'nin güney bölgelerindeki hikâyecilik geleneğiyle ilgili olarak Prof. Pertev N. Boratav, "Güney Anadolu'daki hikâyecilik geleneğinin eski

ve yeni bugünkü halini tetkik isi, henüz dokunulmamis olarak durmaktadır" demektedir (Boratav 1946:47). Boratav'in 1946 yilindaki tespitinden bu yana, Çukurova halk hikâyeciligi ile ilgili bazi önemli çalismalar yapilmistir; fakat bu çalismalarla yöredeki hikâyecilik gelenegi, hikayeciler ve hikâyeler eksiksiz olarak ortaya konulamamistir.

Kaynaklarin taranmasindan elde edilen sonuca göre, 1923 yilindan günümüze kadar Türkiye'nin Güney Anadolu bölgesinden *Ahmet Bey ile Güheri, Alikadioglu, Ali ile Fatma, Ali Pasa/Yegen Ali/ Yegen Mehmet Pasa, Arzu ile Kamber, Asuman ile Zeycan, Asik Garip, Asik Halil, Bey Böyrek, Cin Yusuf Oglu, Deli Boran, Elbeylioglu, Ercisli Emrah ile Selvihan, Esmâ Han, Genç Osman, Gündeslioglu, Güzel Ahmet, Han Mahmut, Kozanoglu, Köroglu kollan, Kul Öksüz, Oguz Pehlivan, Öksüz Ali, Öksüz Oglan, Sultan Kiz, Sürmeli Bey, Sah/Bey Mayii, Tahir ile Zühre, Yarali Geyik ve Yazicioglu ile Telli Senem* hikâyeleri derlenmistir. Hikâyelerin bir kısmi uzun türkölü hikâyeler, digerleri ise kısa türkölü hikâyeler/bozlaklar tarzindadir. Bu hikâyelerin anlaticilari/icracilari olarak da Gaziantep'ten *Asik Mustafa, Tahtahliç Kadir Aga, Kör Sakir, Cingan Ibo, Ali Mehmet, Kilisli Ibo, Mustafa Gani Akar çay, Hasan Devran;* Kahramanmaras'tan *Gül Fehmi'nin çiragi Firildak Ökkes;* Adana'dan *Haci Osman oglu Bekir Aga, Hasan oglu Abdal Hüseyin, Sihh Kadir Aga, Ahmetçe/Ahmet Cehan/Ahen, Arslan Ali, Jandarma Ali, Hüseyin Bozdogan;* Osmaniye'den *Mehmet Göçün;* Hatay'dan *Asik Haci'* nin isimleri sayilabilir(Görkem 1997: 20-29, 157-159). Bu listeye, Düziçi (Osmaniye) yöresinin hikayeci âsiklari dahil edilmemistir. Isimleri sayilan bu hikâyeci-âsiklari pek azi, yöredeki hikâyecilik gelenegini en iyi temsil edenlerdir; bunlari pek çogu, ikinci hattâ üçüncü derecede hikâyeci-asik konumundadirlar. Bu hikâyeci-âsiklari usta olanlari, hikâyelerini "saz" esliginde veya "degnek tutarak", dinleyicilere kahvelerde, köy odalari ve dügünlerde anlatmaktadirlar.

Bu kısa giristen sonra, Düziçi (Osmaniye) ilçesindeki hikâyecilik geleneginin geçmisteki ve bugünkü durumu ile, yörenin belli basli hikâyeci-âsiklari ve anlattiklari/icra ettikleri hikâyeler üzerinde ayrintili olarak durabiliriz.

Osmaniye ilinin Düziçi ilçe merkezi ve köylerinde hikâyeci-âsiklari geçmiş yıllarda yürüttüğü ve halen yasatilmaya çalisilan hikâyecilik geleneginin temelinde "kinaci /davete gitme" âdeti ile, buna ek olarak kis aylarinda hikâyeci-âsiklari yakin çevreye yaptiklari ve en çok bir ay kadar süren türkölü söyleme ve türkölü hikâyeler anlatma maksatli geziler yatmaktadır. Asiklik sanatini icra edenlerin esas isleri, yöre tarima elverisli oldugu için çiftçiliktir; âsiklik ise bunlari ikinci isleri konumundadir.

Hikâyeci-âsiklari kinaci/davete gitme gelenegi özetle şöyledir: Erkek tarafı dügün tarihinin belirlenmesi için kız babasinin evine gittiginde,

kiz babasi gelenlere: "Arkadas sözden iki tane davar isterim. Dört tane adam isterim, kinaci. Bir tanesi avrat[kadin] olacak. Bir de düğünde filân âsigi isterim; ondan baskasini kabul etmem" diyerek kesim keser. Yörede düğünler genellikle ilkbahar ve sonbaharda Cuma namazi sonrası baslamakta ve Pazar günü öğleyin bitmektedir. Kiz babasinin gelmesini sart kostugu yörenin sevilen âsigi -âsik en geç Cumartesi günü aksami kiz evinde olmak zorundadır-, kinaci olarak görevli dört kisiyle birlikte -bunlar beraberlerinde getirdikleri davarlari keser, yüzer ve çeşitli yemekler yaparlar; düğün süresince gelen misafirlere çay pisirip, sigara ve su dagitirlar- kiz evine gelirler. Kiz evinin okuntucusu/davetçisi olan misafirler, mevsim sartlarinin durumuna göre büyükçe bir odada veya disarida otururlar. Eger büyükçe bir odada toplanilmissa, erkek misafirler tiklim tiklim odayi doldurmus, kadinlar ise disaridan veya yan taraftaki baska bir odada âsigi dinlemek üzere toplanmislardır. Asik odanın bas kösesine oturtulur ve orada hazir bulunanlar, âsiktan hikâye ve türkü isteme yetkisini verdikleri, aralarından yasli birisini temsilci olarak seçerler. Asik sazini eline alır; yörede "baslangıç/fasil" denilen kisimde, önce bir kaç tane yoz türkü/tekleme/ hikâyesiz türkü söyler. Söylenen türküler âhîret, sevda ve yigitlik üstüne olup, yörede bilinen Köroglu, Karacaoglan ve Dadaloglu gibi meshur âsiklara ait "usta mali" eserlerdir. Bu usta mali eserlere ilâveten, sayet hikâyeci-âsigm repertuarında kendine ait eserler varsa, istek üzerine bunlardan da bir kaç tane türkü söyler.(Bk. EK I/A-B-C-D-E). Asik, baslangıç/fasil kisiminden sonra, sazini yere koyar ve "buyurun arkadaslar, ne istiyorsunuz?" der. Meclisin temsilcisi "de bakalim âsik" deyince, âsik da dinleyicilere "ne istiyorsunuz?" diye tekrar sorar. Yetkili kisi: "Asik senden Hursid'i/ Elbeyoglu'nu/ Köroglu'nu vs. dinleyecegiz" der. Asik türkülü-hikâyesini bitirdikten sonra, dinleyiciler âsiktan ikinci hattâ üçüncü bir türkülü hikâyeyi bile isteyebilir. Bu is/türkülü-hikâye anlatma, gelin alicilar kiz evine gelinceye kadar, yaklasik olarak 10-12 saat kadar devam edebilir. Asik, oylan evi tarafından belirli bir ücret karsiliginda tutuldugu için -kmaci/davete gitme isinin yöredeki piyasasi 1.5 ilâ 2.5 milyon liradir-, dinleyicilerin isteklerini geri çevirerek, "ben bilmiyorum/ben yoruldum söylemiyorum" diyemez; böylesi bir davranis çok ayip sayildigi gibi âsigin yöredeki söhretine de zarar verir. (Bk. Görkem 1997:31-32; EK IH.).

Yöre âsiklari 25-30 sene öncesine kadar, kis aylarında en fazla bir ay müddetle Düziçi, Osmaniye, Kadirli ve Bahçe'nin bazi köylerini gezmekte ve genellikle zenginlerin/agaların konaklarındaki misafir odalarında türküler söylemekte ve türkülü-hikâyeler anlatmaktaydılar. (Bk. Görkem 1997:32).

Yörede anlatılan türkülü hikâyeler, "usta-çirak gelenegi" çerçevesinde âsiklar tarafından öğrenilmemektedir. Genç ve hevesli âsik adaylari çeşitli meclislerde dinlemis olduklari türkülü hikâyelerin tamamini öğrenemedikleri vakit, daha sonra âsigin yanina giderek, söz konusu

hikâyenin türkülerini tekrarlamasını isteyebilmektedir. Günümüzde okur-yazar bazı genç âsiklar, türkölü hikâyeleri anlatan âsiklardan ya bunları yazmakta ya da teybe kaydederek öğrenmektedirler. Yörede hikâyeye anlatma geleneğinin gittikçe zayıflaması ve yozlaşmasının en önemli sebeplerinden birisi, âsikların "usta-çirak" ilişkisi dairesinde yetişmemeleri olsa gerektir. Yörede yazılı kitaplardan okunan veya türküsüz olarak anlatılan hiç bir hikâyenin olmadığını söyleyebiliriz. Asiklik mesleği, 1950'li yıllarda radyo ve 1970'li yıllarda da televizyonun yöreye girişiyle, gündün güne değer kaybetmiştir. Su anda ilçe merkezindeki düğünlerde, hikâyecilik geleneğinin yerini artık yavaş yavaş "belediye düğün salonları"nda yapılan orkestrali düğünler almaya başlamıştır.

Yörede "usta-çirak" ilişkisinin gelenekselleşmiş olmaması sebebiyle, XIX. yy.in ilk yansından XX. yy.in son çeyreğine kadar ki yaklaşık 100-150 senelik bir zaman diliminde Düziçi'li âsikların biyografisi, repertuar ve icra yeteneklerini, sözlü gelenekte onlara ait mevcut "bilgi kırıntılarını bir araya getirerek özet halinde kaydetmeye çalışacağız. Bölgede yaşamış ve halen geleneği temsil eden âsiklar şunlardır: Yazlamazlı köyünden olup 1920'li 1930'lu yıllarda vefat eden *Asik Mustafa/Deli Mustafa*; Zindegan köyünden olan ve 1930-1950 yılları arasının meşhur âsiklarından *Asik Güllü/Güllü Kâhya*, 1970'li yıllarda ölen aslen Düziçi'li olmayan *Gül Ali*, yine Düziçi'li olmayan ve 1989'da ölen *Abdal Seydihan*, Gökçayır köyünün Tabaklar mahallesinden olan ve W. Eberhard, Ali Rıza Yalgin ve Kurt Reinhard'in kendisinden derlemeler yaptığı, 1970'li yıllarda 80 yaşının üstündeyken vefat eden yörenin en meşhur âsığı *Kir İsmail/ İsmail Güngör/ Tab'li İsmail/ İsmail Tabak*, yine W. Eberhard'in derlemeler yaptığı ve yörenin iki ünlü âsiginden birisi olarak kabul ettiği -diğeri Kir İsmail'dir- *Üdülü Musduk*, Gollüler köyünden olan ve 1975 yılında sefil, çaresiz ve kimsesiz bir vaziyette vefat eden *Asik Mahmut*, Karkin(Düziçi) mahallesinden olan ve 82 yaşındayken 1982 yılında vefat eden Asik Mustafa Köse'nin babası *Asik Mehmet Köse*; kendisinin hikâyeye repertuarı hakkında bir kitap hazırladığımız ve halen sağ olan *Asik Mustafa Köse/Hafiz*, Böcekli köyünden 1921 doğumlu ve halen sağ olan *Kirik Ali/Asik Ali Ahun*, Köroğlu mahlâsli *Asik Mehmet Demirci*, Kurtlar köyünden olan 60-65 yaşlarında ve sağ olan, düğünlerde hem erkeklere hem de kadınlara âğit türü türküler söyleyen *Cennet Kan/Maraslı'nın Avrady* ; 25-30 yaşlarında ohn Çitli köyünden *Karayigit Osman*, Böcekli'den *Kötülü Mustafa*, Çunur köyünden *Apoglu*, Gökçayır'dan *Mehmet Ova*, Ellek kasabasından *Hüseyin Kaplan*, *Mehmet Demirci*; Yazlamazlı köyünden *Deli Mustafa*, Tespi köyünden *Asik Hacı...* (Ayrıntılı bilgi için Bk. Görkem 1997: 32-39).

Tebliğimizin bu son kısmında ise, Düziçi yöresinde hikâyecilik geleneğinin yasayan en önemli üç temsilcisinden birisi olan -diğeri ikisi Asik Mustafa Köse/Hafiz ile Kirik Ali/Asik Ali Altun'dur- Köroğlu mahlâsli Asik

Mehmet Demirci'nin hayati, soyu, sanatkârligi ve repertuari degerlendirilecektir.(Bu husustaki kısa bir degerlendirme için Bk.Görkem 1997: 36-38) Bu degerlendirmeyi yaparken, hikayeci-âsikla yaptigimiz uzunca süren bir görüsmenle özellikle yararlanacagiz. Ses kayıt araciyla tespit edilen bu görüsmenle metni, bir sanatkârla ilgili hemen hemen bütün bilgileri içermesi dolayisiyla bildirimizin EK'ler kisminde verilmistir.(Bk.Ek III. "Asik Mehmet Demirci/Köroglu Ile Görüsmenle").

Asik Mehmet Demirci, yörede Köroglu hikâyelerini anlatmakla meshur oldugu için *Köroglu* ismiyle taninmaktadir.(Bk. Ek IV. Fotograflar). Düziçi ilçesinin Gökçayir köyünden olup, 1920 dogumludur ve okur-yazar degildir. Evinin geçimini çogunlukla âsikli yapararak temin eden Köroglu, ayrica çiftçilik de yapmakta, buna ilâveten evinin yaninda özel bir ormana sahiptir. 20 yasinda evlenmis olan âsik, yedisi kız ikisi erkek dokuz çocuk sahibidir.

Türkmenlerin Avsar boyuna mensup olan Köroglu'nun atalari, eskiden Binboga daglarından Akdeniz'e kadar uzanan bir sahada konar-göçer bir hayat yasamaktaydi. Babasi ve dedesi Gökçayir köyünde dogmustur ve ailesi yaklasik olarak 200-250 senedir burada yasamaktadir.

Eskiden âsiklara toplum içerisinde büyük deger verildigi için, çocukken kendisi de âsik olmayi çok arzular. Çocuklugunda Düziçi yöresine Gaziantep'ten "Koca Asik" lâkapli bir âsigin geldigini belirten Köroglu, onu ve yörenin o zamanki yasayan meshur âsiklerinden Güllü Kâhya ve Kir Ismail'i dinledigini, kendi kendine cura çalmayi öğrendigini ve zamanla âsik oldugunu söylemektedir. Gençliginde, Köroglu kollarini öğrenmek için Gaziantep'in Nizip ilçesine Asik Nedim'in yanina gitmis ve orada alti ay kadar kalmistir. Ayrica Asik Halil hikâyesini öğrenmek için Hatay'in Kirikhan ve Hassa ilçelerinde Asik Osman ve Asik Haci ile görüsmüştür. Kendisinin yetismesinde emegi geçen bu âsiklari sayan Köroglu, sanatkârligim "usta-çirak gelenegi" çerçevesinde kazanmadigim da özellikle belirtmektedir. Rüyada bade içip içmedigini sordugumuzda, öyle bir sey olmadigini ve bunların yalan oldugunu belirtmistir. Badeli âsik olarak sadece Karacaoglan ile Kiliç Ali'yi tanimaktadır. Repertuarındaki türkölü hikâyelerden baska Köroglu, Karacaoglan'a ait "sözlü rivayetleri hikâyeleri ve türkölüleriyle birlikte mükemmel olarak söylemektedir. Ayrica kendisine ait türkölüleri de vardir. Bunların dört tanesi Ek'ler kisminde verilmistir (Bk. EK I/A-B-C-D-E)."Siir-vak'a" seklindeki bu türkölülerde âsigin gördüğü, bildigi ve yasadigi yerlerde basindan geçen bazı olaylari türkölülestirdigi anlasilmaktadir. Türkölüleri söylerken, sazım ustalıkla kullandigim söylememiz zordur. Bu türkölüleri, 1988 yılında âsiktan derledigimiz ve doktora tezimizde yer alan dört anonim ağıdi da eklemeliyiz. (Bk. Görkem 1990: 334-335; 426-430; 438; 453-454.)

Köroglu, Düziçi ilçesi ve köylerinden baska Osmaniye merkez,

Bahçe, Kadirli; Adana'nın Kozan, Tufanbeyli ve Saimbeyli ilçeleri ve köylerine; Gaziantep, Kahramanmaraş ile Hatay'ın Hassa, Kirikhan ve Reyhanlı ilçelerindeki bazı köylerdeki düğünlere 30-35 sene kadar "davetli/kmacı" olarak gitmiştir. Yirmi yıl öncesine kadar, kis aylarında en fazla bir ay süreyle türkü söylemek ve türkölü hikâyeler anlatmak maksadıyla seyahatlere çıktığını da söylemektedir. Su anda oldukça rahatsız olup gırtlak kanserinden muzdariptir; âşiklik sanatını, sağlık sorunları sebebiyle bırakmış vaziyettedir.

Çocuklarından âşikliğe heves eden kimse olmamıştır. Çirak olarak yakın akraba ve komsularından bir kaç kişiyi yetistirmiştir, fakat maalesef onlar bu işi devam ettirememişlerdir

Köroğlu'nun repertuarında bulunan türkölü hikâyeler şunlardır:

a. Köroğlu Kolları : Toplam yedi kol olarak anlattığı bu hikâyeler şunlardır: Köroğlu'nun Ayvaz'ı Getirmesi, Köroğlu'nun Kir Atını Kaybetmesi, Köroğlu'nun Ayvaz'ı Kaybetmesi, Gürcistan Seferi, Moskoflar Savası, Yemen Seferi, Sam Seferi/ Son Kol.(Hikâyelerin isimleri Köroğlu tarafından bu şekilde adlandırılmıştır. Bk. Ek III). Hikâyeci-âşik, diğer kolları ait türkölüleri de "siir-vak'a" şeklinde parça parça icra etmektedir. (Bu hikâyelerden *Köroğlu'nun Zuhuru, Ayvaz, Gürcistan, Sivastopol, Turna Teli, Yemen ve Çamlıbel'in Dagılması kolları* doktora öğrencimiz M. Kürsat KORKMAZ tarafından 1998 yılında derlenmiştir.). Hikâyeye kahramanlarıyla hikâyelerde geçen olayların, hikâyeci-âşik içinde yaşadığı, yakın çevresine ait mekânlarda yasatılmış olması dikkate değer bir husustur. Meselâ Köroğlu aslen İslâhiye(Gaziantep)'lidir; bizlerin Bolu Beyi olarak bildiği beyin ismi, çok sarhos olmasına izafeten Dolu Bey'dir; Çamlıbel, Sanlıurfa-Malatya arasındaki bir bel'in adidir. Bu durum, folklor ürünlerinin mahallileştirilerek anlatılmasına güzel bir örnek teşkil etmektedir.(Bk. Ek II).

b. Diğer Türkölü Hikâyeler: Asik Halil [Yörede bu hikâyeyi en iyi bilen anlatıcı konumundadır; diğer hikâyeci-âşikler hikâyeyi ondan öğrenmişlerdir.], Han Mahmut, Güzel Ahmet, Asuman ile Zeycan, Asik Garip, Hursid/ Hursid ile Mahimihri, Kiliç Ali [Hikâyenin özeti Asik Mehmet Demirci'yle yapılan görüşmede mevcuttur. Bk. Ek III.], Ali Pasa, Gündeslioglu, Deli Boran, Helvacı Güzeli [Asli masal olan bu anlatı, yörede türkölü halk hikâyesi formunda söylenmektedir.], Ali ile Fatma, Kamberoglu. Bunlardan Asuman ile Zeycan, Ali ile Fatma, Kamberoglu ve Elbeylioglu hikâyeleri, Köroğlu'dan derlenmiştir (Bk. Güven 1991).

Sonuç olarak, Köroğlu'dan 7 Köroğlu kolu ile 4 diğer hikâyeye derlenmiş durumdadır. Asigin bildiği diğer hikâyeler maalesef derlenememiştir.

Bir hikâyeci-âşigin repertuarının dökümü, Prof. Pertev N. Boratav'ın hikâyecilik geleneginin canlı olarak yaşadığı yerleri anlatırken kaydettiği

"Sivas'tan başlayarak doguda kalan iller ile (özellikle Erzurum, Kars, Artvin), güney ve güney-doguda Toroslar'da ve Çukurova'da, Türkmen boylarının yerlestirildikleri bölgelerde Maras, Adana, Gaziantep illeri"nde "ötedenberi sözlü hikâye geleneginin güçlü oldugu anlasiliyor" hükmünü dogrular mahiyettedir.(Boratav 1969: 63).

Türkülü hikâyenin anlatim dilini olusturan unsurlar, hikâyenin muhtevasi ile hikâyeci-âsigin anlatim tarzidir. Yani hikâyelerin anlatim dilini olusturan önemli bir unsur, anlatıcının sahsî üslûbudur. Bu üslûbun olusmasında, hikâyeci-âsigin hikâyecilik gelenegiyle olan bagı, kültürel birikimi, dili kullanma yeteneği ve Türkçe'yi kullanıs seklı etkili olmaktadır. Sanatkârın "hikâyesinde kullandığı anlatim akısı içinde zamani belirleyen fiiller, sahne tasvirlerinde kullanılan sıfatlar, sahneden sahneye geçisi saglayan söz kalıplan" ile müzik kabiliyeti, sahsî üslûbun belirlenmesinde önemli kriterlerdir (Mirzaoglu 1994:82-83).

Bu açılardan Köroglu/ Asik Mehmet Demirci'nin üslûbuna baktigimizda su sonuçlara ulasabiliriz: Hikâyeci-âsik nesir kısımların anlatimi sırasında genellikle fiil üslûbunu tercih etmektedir. Anlattığı hikâyelerin bir bütün halinde incelenmesi sonucunda üslûbuna ait diger hususlar kesin bir şekilde ortaya konabilecektir. "Canlı gösterim" olarak hikâyecilik gelenegi dairesinde anlatıcı/hikâyeci-âsik, türkülü hikâyelerini(metin), nesir-nazım karışık olarak anlatmaktadır. Asigin nazım kısımlarında sazından yararlanması (musikî) ile "dinleyici çevresi"nin anlatılan türkülü hikâyeye katkıları da göz ardı edilmemelidir (Örnek olarak Bk. Ek II). Yalnız, asigin sazını ustalıkla kullanamadığı ve "karadüzen" çaldığı da önemli tespitlerimizden birisidir. Eger ki bölgede *yerleşmiş* bir "hikâyecilik gelenegi" ve bu gelenek dairesi içerisinde "usta-çırak ilişkisi" mevcut olsaydı, âsik sazını ustalıkla kullanabilecek ve hikâyelerini de Türkiye'nin Dogu Anadolu bölgesindeki gibi daha bir ustalıkla anlatabilecekti. Yöredeki hikâyeci-âsikların sazlarını ustalıkla kullanmalarından daha çok, türkülleri gür/(heybetli) bir sesle icra etmeleri, "dinleyici çevresi" bakımından önemli görülmektedir.

BIBLIYOGRFYA

- ARCHIEVE (1994). *Archieve of Turkish Oral Narrative/ Preliminary Catalogue III, The First 1.500 Tales*, Texas 1994.
- ARSUNAR (1963). Ferruh. *Köroglu/Maras Rivayeti*, Ankara 1963.
- BARTOK (1991), Bela. *Küçük Asya'dan Türk Halk Müsikisi*, (Çev. Bülent Aksoy), İstanbul 1991.
- BASGÖZ (1986), İlhan. *Folklor Yazıları*, İstanbul 1986.
- BASGÖZ (1992), İlhan. "Giris", *Sibiryadan Bir Masal Anası*, Ankara 1992, s.1-39.
- BAYAZ (1981), Hüseyin. *Köroglu /Antep Rivayeti*, İstanbul 1981.
- BORATAV (1942), Pertev N. *Halk Edebiyatı Dersleri*, Ankara 1942.
- BORATAV (1946), Pertev N. *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*, Ankara 1946.
- BORATAV (1969), Pertev N. *700 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, İstanbul 1969.
- EBERHARD (1955), Wolfram. *The Minsterl Tales From Southeastren Turkey*, Berkeley-Los Angeles 1955.
- EYÜBOĞLU (1974), Sabahattin-Yasar Kemal. *Gökyüzü Mavi Kaldi (Halk Edebiyatı Antolojisi)*, (3. baskı), İstanbul 1974.
- GÖRKEM (1990), İsmail. *Yukariova (Çukurova) Ağitları Üzerine Mukayeseli Bir Arastırma*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elâzig 1990.- (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- GÖRKEM (1997), İsmail. *Çukurovah Asik Mustafa Köse ve Hikâye Repertuari*, Elâzig 1997. [Yayımlanmamış Doçentlik Takdim Tezi].
- GÜVEN (1991), Salim. *Düziçi Yöresinden Halk Hikâyeleri/ Derleme-Inceleme*, (Mezuniyet Tezi), Çukurova Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Adana 1991.
- KEMAL (1997), Yasar. *Sari Defterdekiler/ Folklor Derlemeleri*, (Hz. Alpay Kabacah), İstanbul 1997.
- MIRZAOĞLU (1994), F. Gülay. *Çukurova'da Yasayan Cerit Türkmenlerinde Halk Hikâyeciliği ve Halk Hikâyeleri*, (Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1994.
- REINHARD (1957), Kurt. "Types of Türkmenian Songs in Turkey", *Journal of The International Folk Music Council*, (1957), c.IX, s.49-54. [Ayrı basım].
- REINHARD (1962), Kurt. *Türkische Musik*, Berlin 1962.
- REINHARD (1967), Kurt. "Die Gegenwartige Praxis des Epengesanges in der Turkei", *Grazerund Münchener Balkanologische Studen*, München 1967.
- YALGIN (1977), Ali Rıza. *Cenup'ta Türkmen Oymakları*, (Hz. Sabahat Emir), c.I-II, Ankara 1977.
- YILDIRIM (1985), Dursun. "Türk Folklor Arastirmalarının Problemleri", *Erdem*, c.I, nr.2(1985), s. 545-557.
- YILDIRIM (1986), Dursun. "Orta Asya Bozkırlarından Urum'un Eline (Türk Sözlü Siir Sanatının Yayılması Üzerine)", *///. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, II.c. Halk Edebiyatı*, Ankara 1986, s.441-458.
- YILDIRIM (1989), Dursun. "Sözlü Kültür ve Folklor Kavramı Üzerine Düşünceler", *Millî Folklor*, c.II, nr. 12 (Kis 1991), s.16-17.

I/A. BUDURUS'UN TÜRKÜSÜ

Asik Mehmet Demirci(Köroglu)'nin babasi, L Dünya Savasi yillarinda Hayfa/Cidde taraflarinda askerlik yapmaktadır. Memleketi Haruniye'de Elif isimli dul bir geline âsiktir. Üç çocuğu olan Köroglu'nun anasi da, kocasinin bu gelini almasini istemekte, kiskanmamakta ve hattâ ona bazi hediyeler bile göndermektedir. Köroglu'nun babasi, Haruniye'deki Ermeni asilli arkadası Büdürüs'e bir siir yazarak ondan Elifin durumunu sorar. Büdürüs de Köroglu'nun babasi Demircioglu'na yazdigi asagidaki siirle -ayaktan basa kadar bir sira takip ederek- cevap verir. Büdürüs bu siiri alip Elifin yanina gider. Ona: "Mehmet'ten bana mektup geldi; ben de su türkiyü söyledim. Sen ne gönderiyorsun?" der. Gelin de bir tutam saçini keser ve bir de örme bıçak bagi verir. Siirle birlikte bu hediyeleri de zarfa koyup mektupla Hayfa/Cidde'ye yollarlar.

Ah neyleyim Demirc'oglu elinden
Burda duramiyom âh u zarindan Gam
kasavet çekme nazli yârinden
Dostun selâm eder giçlariyinan[^]

Uzaktır gardasim yollarin uzak Bir
mektup gönderdin aynini yazak
Bozulmus siyaci dügmeler düzek Elif
selâm eder dösleriyyinen[^]

Yitirdigin mor sümbüllü baglari Göresin
mi geldi yüce daglari Yine Garesi'ye
endi evleri Dudak selâm eder
disleriyyinen[^]

Her hafta da gittim bir ken yokladim Is
tutmadim has bahçani bekledim

Türkü metinleri (I/A-B-C-D), 19 Agustos 1988 tarihinde, diger türkü (I/E) ise 19 Subat 1996 tarihinde dogal ortamda tarafimizdan derlenmistir. Türkülere ait dörtlüklerin 3.(c) ve 4.(d) misralari, icra sirasinda âsik tarafından "nakarat" seklinde tekrarlanmaktadır. Bu tür nakaratlardaki degisiklikler metinlerin altinda dipnotlarda gösterilmistir.

.-I/A-.

[^] d: Ayak selâm eder uçlariyinan. giç/kiç: Ayak.

² . d: Elif: Dostun.

3. Garesi: Karesi (bir yer adi).

Iskif çektim engellerin okladım
Gözü selâm eder gaslariyman⁴

İsmi anar da vurur dizine
Söylerken de lezzet katar sözüne
Top zülûfün tellendirir yüzüne
Elif selâm eder saçlanyinan⁵

Kul Büdürüs kendi söyler sözünü
Demirc'oglu âh ediyo gözünü
Benli Elif sana saldı nazini Elif
selâm eder baslariyman⁶

I/B. FADİMA'NIN TÜRKÜSÜ

Asik, Koca Veli isimli bir arkadaşıyla birlikte düğünden gelmektedir. Su anda Aslantas Barajı altında kalan Kumarh asiretinin oturduğu bir mahalleden geçmektedirler. Buradan gemiyle Ceyhan nehrini geçip Haruniye'ye gidecekler. Köroğlu'nun arkadaşı Koca Veli, oradaki güzel bir kızı övücü mahiyette bir türkü söylemesini âsiktan ister. Asik, yasinin genç olması sebebiyle, bu türküyü orada söyleyemez.

Bir hafta sonra Haruniye'nin köylerinden birisindeki bir düğünde aynı kız âsiktan bir iki tane âğit söylemesini ister; âsik da bu istekleri yerine getirir. Fakat Koca Veli, bu kızı övücü mahiyette bir türkü söylemediği için âsığa kirgindir. Asik da Veli'ye: "Otur bakalım Veli; orada türkü söylenir mi? Herkesin dikkatini çeker. Kıza göz dikti derler." der. Köroğlu da düğündeki kıza aşağıdaki türküyü söyler.

Gadirli'den geldim Andirin yolu
Yanımda arkadaş su Goca Veli Ne
güzel öğrenmiş erkâni yolu
Seyda bülbül gibi dilli Fadimal

⁴ c engellerin: engel var mi. ken: kere, defa. okla -: takip et-

⁵ c: tellendirir: tel tel eder.

⁶ d: Elif selâm eder: dostun selâmi var

-I/B-

. c: öğrenmiş: öğrendin.

Kime varsan mesut eder gandırin
Ates vurun nice genci yandirm Sana
hizmat etsin bütün Andirin Edepli
erkânli yollu Fadimal

Açılmış bahçanın bir gonca gülü
Agzinin içinde bal olmuş dili Senin
kölen olsun Kumarli eli Yanak bedir
bedir alli FadimaB

Böyle cömert gizin çekilir nazi
Yanal alma gibi topalak yüzü
Gurban Kumarli'nin gelini gizi
Güzeller içinde belli Fadima4

Bir gün böyle kalmaz zamanın geçer
Bahçanda menekse sümbüller açar
Yaz bahar ayında yayliya göçer
Kumarli asiret elli FadimaS

Cömertlikte giz menendin bulunmaz
Kasabayı versem satın alınmaz
Köylü tembel vay giymatin bilinmez
Elin deste deste güllü Fadimaö

Bir gün sen de ask uğrunda gosarsin
Arada cazi var yoldan sasarsin
Korkuyorum bir kötüye düşersin
Ebrim atkisin telli FadimaV

Asik Mehmet ask badesi tasirsin
Arada cazi var Allah sasirsin
Mevlâ'm seni menendine düşürsün
Baklava karisik balli Fadima

. 3. ve 4. misralar olduğu gibi tekrar ediliyor.

α

c: senin: varsin. *. c: Kumarli'nin:
köyümüzün. ⁵ 3. ve 4. misralar olduğu gibi tekrar
ediliyor. " 3. ve 4. misralar olduğu gibi tekrar
ediliyor.

c: kötüye: çapkina.

I/C. GELİN TÜRKÜSÜ

Düğünlere türkülü hikâye anlatmak ve türkü söylemek üzere davet edilen Köroğlu'ndan bir gelin kendisini türküyle anlatmasını ister. Ö da - ismi belli olmayan- geline bu türküyü söyler.

Keske seni görmeseydim düğünde
Senden güzel görmedim senin tagında
Yayliya göçülür bahar ayında Çalip
oynatmak sazinan seni 1

Asıklar söylerler güzelin hakkın
Ne olur sen seni engelden sakın
Sagina soluna muskalar takın
Çürüdür bu millet gözünen seni2

Güzeller bilir mi âsigin hâlin
N'olur bülbül gimi söylese dilin
Otuz ala yasli yigirmi gelin
Dagismem on tane gizinan seni3

Cilve ettin naz eyledin gandirdm
N'oldu sana yönün öte döndürdün Nice
genci atesine yandirdin Mevlâ'm
yandirmaz mi közünen seni4

Zülfünü yüzüne eyleme perde Nicelerin
goydun âh ile zarda Dostuna gavussan
bir tenha yerde Inan birakmazlar
tezinen seni5

Diyor *Asik Mehmet* bu dertler taze
Can hayran olmaz mi cilveye naza
Serilmis bir sufra her türlü meze
Gönül aglendirir nazinan seni^

i/c-

1. i/b, vezin bozuk, l/d: çalip oynatmalı:s çalar oynatirlar. ² 2/c:
muskalar: hamayli;. 2/d: çürüdür bu millet: bu millet çürüdür. ^ 3. ve 4.
misralar olduğu gibi terkar edilmektedir. 4/c: nice genci: nicelerin. 4/d:
yandirmaz mi: da yandirsin
5 3. ve 4. misralar olduğu gibi tekrarlanmaktadır.
6 3. ve 4. misralar olduğu gibi tekrar edilmektedir.

DAGI TÜRKÜSÜ

1981 yılının kis mevsiminde bir Cuma günü Köroğlu'nu Haruniye-Yeniköy'de [şimdiki Düziçi ilçe merkezi] bilerek geciktirirler. Köyün arabası gitmiştir. Bir başka köyün [Elbeyli köyü] arabasına biner ve köyüne yakın bir yerde iner. Epeyce bir yaya yolu vardır ve üstelik elleri de doludur. Kis sebebiyle Düldül Dağı kükremiş olup dağda, çivgin, kar, sepkın... hepsi vardır. Elleri donacak vaziyettedir; çok üsür. O sırada bir mağaraya kendini dar atar. Sazını kılıfından çıkarır ve Düldül Dağı ile bu dağın eteginde Düldül Dağı'na bahan köyleri de katarak aşağıdaki türküyü söyler.

Düldül Dağı duman alır basına
Dayanılmaz boranına gisina Bakın
gardas su Mevlâ'nin isine Yaz
gelince gari süzülür gideri

Çitli, Çotlu, Gusçu köyü dağılır Bir
tarafın İlice'ye eğilir Elbeyli,
Garaguz bir köy sayılır Bülke,
Bayindirli dizilir gider²

Hemenler, âh nere ordan Boyalı
Gümüş, Pirsultanlı buna dayalı
Çerç'oglu köyü de eder hayalı
Bütün araziler bozulur gider³

Gökçayır'dan Alibozlu görünür
Küllüler'den Göllüler'e varılır
Bostanlar'da her çeşidi bulunur
Düziçi önüne yazılır gider

Zindegan köyünden enen Çatag'a

-I/D-

1 c: gardas: hele. "Dağın tepesi sivri olduğundan kisin yagan garlar tükenmez zannedersin, fakat garlar yaz mevsimine kalmadan erir."

2 3. ve 4. mısralar olduğu gibi tekrarlanmaktadır.

3 d: Arazide ördek yüzülür gider.

Çatak gardas iki suyun yatagi
Gurtlar, Haruniye dagin etegi
Ara yerde fakir ezilir gider⁴

Yeniköy'den Garac'ören'e uzanir
Ellek köyü çalismaya özenir Belki
gayri Yazlamazli düzelir Atalan,
Dümbürdek gezilir gider

Der *Memmed'ın* vardır derdi çilesi
Düldül Dagi Düziçi'nin galesi
Bitmez gayri bu milletin belâsi
Annimiza gara yazilir gider

I/E. KARACAOGLAN TÜRKÜSÜ

Biz Karacaoglan burali diyoruz. Mersin'de anitini yaptılar;
Mersinliler orali diyor. Karacaoglan'm türkülerinin çoğu bu muhitin üzerine.
Bu türkümde Karacaoglan'm burali olduğuna dair işaretler vereceğim.

Toroslar'dan Erciyes'e sözü var
Gün biliyon Hac Dagi'nda izi var
Harmya'nin Dumanli'si düzü var
Burda çok eserin var Garac'oglanl

Garagedik Garac'ören niceler
Bodur'un kalasin yolu düzeler
Hemite galesin gönül arzular
Galeden köprüyü gör Garac'oglan²

Anavarza Yilangale köyleri
Dizilmis su Misis'in daglan Geri
gel Ceyhan'a gör sen hallari Bu
asira uymak zor Garac'oglanB

⁴ "Ne Gurtlar'in ne de Haruniye'nin adamından hayir çıkar!"

I/E

1. İkinci söyleyiste bütün dörtlüklerde 3. ve 4. misralar olduğu gibi tekrarlanmaktadır.

² "Garacaoglan kaleyi bilir de köprüyü bilmez; köprüyü Menderes yaptırdı."

³ "Senin bildigin gibi degil; kadınlar açık saçık demek istiyö."

Toprakkale Dutlu da Payas galesi Heç
tükenmez âsikların çilesi Zorkun, Cebel,
Osmaniye yaylası Gel Çukurova'yi gör
Garac'oglan

Galecik' de baraj oldu görmedin
Almanpmari'nin yolun bilmedin
Bahçe dağlarında türkü söyledin
Garsında Bilâlik var Garac'oglan

Asik Mehmet Gökçayir'in köyünden
Hepiniz de Garac'oglan soyundan
Haber aldım yaşlısından beyinden
Senin âsikliğinin sir Gaarac'oglan

II. KÖROGLU'NUN BENLİ DÖNE İLE KARSILASMASI

Köroglu'nun en azili düşmanı Dolu Bey, serhos bey! Köroglu aslen Islâhiye'li! Camlibel, Malatya ile Urfa'nin arasında bir bel; oraya yerleştirdi, o geçidi düttü! Yollar uygunsuz, Gâvurdağ çirkin yol! Köroglu atının basını çevirir Erzin'e doğru! Erzin, Dört Yol, Iskenderun, Belen, Reyhaniye, Halep'ten geçer; Urfa'dan beri gelir! Dolu Bey, çok zengin bir bey; etrafına zulmediyo! Köroglu'nun orada yaptıkları çok! Orada Camlibel'e yerleşmiş! Orada 500 pehlivanlı Deli Hasan'î yendi. İlk "Köroglu Köroglu" diyorlar; "Körün oğlu" öyle "Köroglu" oldu!

O zamanki deyimleriyle Haleb'in Cornular[?] gazası nâmında bir yerde Gündoğan mahallesinden girdi ki bir giz su dolduruyo! Acayip güzel! Disler mercan, gözler filcan, dudaklar kahribar, yanaklar elma, saç uzun, boy orta, el ginalı, göz sürmeli! Yokardan aşağı, aşağıdan yokan, ne dersene öyle! Buna bakarken bakarken attan düşer. O kadar ki birdenbire asik olur! Attan düşünce giz dedi ki: "Vay be! Gene imiş, yigid imiş amma saralıymış!" Cinli beller, deli beller!

Şimdi adam düştü ama, ne kadar mahcup oldu biliyor musun? Gir at da asil; basında zikke gibi dineliyor! Dizgin de elinde! Dizginin gücüne

¹ 19 Ağustos 1988 tarihinde Gökçayir köyündeki âşigin evinde tabii bir ortamda derlenmiştir. Türküyü söylerken dördlüklerin 3. ve 4. misraları aynen tekrarlanmaktadır; deşiklikler dipnotlarda gösterilmiştir.

kakar giza bakar ki:"Vay be, böyle miymis?" Giz [hemen] peçelenir. *Simdiki gizlar olsa bacagini mucagini da açar!* Simdi efendim, adam bir daha kakar. Gizm cemalim görmeyinci düsmüyo! Düsüren gizin aski, sevki yahu! Hemen usulca heybeden sazi çeker; baslar söylemeye, biz devam edelim dinlemeye. *Köroglu'nun bu engin havasi!*

Elinden içem doluyu Doldur
güzel hayran olani Gel
aglatma bu deliyi Güldür
güzel hayran olam

Gizi bir telâstir alır; ya bana simdi bu bulasirsa yahu!
Ay isiginda düstüm Keklik uçtu бага düstüm Benim
göynüm sana düstü Galdir güzel hayran olam

Asigam sendeki güle
Sanlaydim ince bele
Simm açmam yad ele
Bildir güzel hayran olam

Göç Köroglu adaklarim
Giz seni alaydim yarim
Gül yapragi dudaklarin
Baldir güzel hayran olam

Simdi giz, deliden uzaklaşmak için gaplan dolar dolmaz oradan uzaklasici! Simdi seninki de giza deli, asik oldu! Saz elinde, dizgin de elinde gizm pesine düstü! Ama giz bunun geldiğinin farkında degil! *Giz gediyo, biz gedyok!* Gizi takip ediyo, amma uzaktan!

Hasil-i kelâm giz büyük bir evin havlu gapisim "gacirrt" diye açti. Havlu gapisim açti giz! *O zaman da, simdi gine öyle, herkesin o tarafta evlerinin bir havlusu vardi. Antep de öyle, Halep de öyle; o taraf öyledir, içeri girilmez!* Seninki azgin ayi gimi dönüyo disarda! Giz geldiğinin farkında degil; geri bakmadi ki! [Kiz] gaplan yerine koydu, yorulmus da! Gendini topladi. "Acaba deli nere getti ola?" Gendinin de aklından çıkmiyo! "Eger deli çarşıya vardiyisa, kimi dasliyo, kimi islikliyo zanneder! Simdi efendim giz : "Yukan çikiyim de bir pençeye açiyim, çarsıdaysa görürüm" [dedi]. Evin yeri münasip, görüküyo! "Bizim mahalleye gelse gene bir seyir olur" dedi. Yukan çıktı da pencereyi açıyverince deliyen gözgöze geldiler! Zaten herif evinen barabar! (*Gülüsmeler*). Saz elinde, bir çift filcan

göz aga! Ulan pencerenin demiri olmasa giz düşecek! (*Gülüsmeler*). Giz tikizi kötü olur! Giz fena, giz da çarpıldı! Saz elinde ya, bakiym giza ne söyler, aziz cemaat ne dinler ("*Diline saglik asik*" sesleri):

Güzel garsimda durmadin
Niye halimi sormadin Sözüme
cevap vermedin Al gederim
sunam seni 1

O zaman sana söyleyip de sen söyleyemezsen bilgisiz, tahsilsiz, görgüsüz sayiyolar! Giz da beligini çekti arkadas! Simdi bir giz bir biz [söylüyoruz].

[Kiz:] Dolu badeyi eseller
Söyliyen dili keseller
Derine saman basallar
Öldürürler beyim seni

Köroglu söyle bir sözü dinnedi; giza da bakti. "Ben bu muhitin adami miyim; yumrugunan geberdirim; beni öldürecek kim var?" dedi. Saza vurdu:

Dostlarima bildirecek
Düsmanlari güldürecek
Kim var beni öldürecek
Al gederim sunam seni

[Kiz:] Inci mercandır dislerim Sade
sirma gül saçlarım Benim
vardir gardaslarım Öldürüller
beyim seni²

[Köroglu:] Güzel bu sözlerin hamdir
Yoluna goydugum candir
Söyle gardasların kimdir Al
gederim sunam seni³

1

c. sözüme: giz bana

²

* c. benim vardır: vardır benim.

³

c. söyle: senin.

[Kız:] Etirafi çevre köylü
Bellerinde giliç bağlı
Biri Abbas biri Hoylu
Öldürüller beyim seni

Abbas'la Hoylu'nun da şöreti, ünü duyuluyo! Felâket!

[Köroglu:] Güzel beni dinlemedin Ben ne
dedim anlamadin Adin nedir
söylemedin Al giderim sunam
seni⁴

[Kız:] Bu sözün kâr etti cana
Ağ elime yakmam gına
Benim adım Sirin Döne
Öldürüller beyim seni

[Köroglu:] *Göç Köroglu* diyor n'olsun Bu
isimiz bugün galsin Çamlıbel'den
beyler gelsin Al gedeller Döne'm
seni

III. ASIK MEHMET DEMIRCI (KÖROGLU) İLE GÖRÜŞME*

- Adin, soyadin?
- Mehmet Demirci.
- Yasin?
- Yasim, 1926'h.
- Hangi asirete mensupsunuz?
- Biz Avsar'iz; babamdan duymam Konar göçermisiz eskiden,
Avsar. Binboga'dan denize gider gelirmis asiretimiz. Bizim bir
kadar[Akdeniz] kismimiz Demir Demir Çelik Fabrikalari]'in öte
Çelik[Iskenderun
tarafındaki Azganli köyünde oturmaktadır; köyün yarisi bizim akrabamiz.
Kayseri-Sivas tarafında da akrabalarimiz varmis; ama dagilmislar. Babam ve

⁴ c. adin nedir: gend' adini

•IH 19 Subat 1996 tarihinde Düziçi(Osmaniye) ilçesinin Gökçayır köyünde hikâyeci-âşigin evinde tabii bir ortamda görülmüştür. Sorularin düzenlenmesinde Pertev N. Boratav'in Kars yöresinde halk hikâyelerinin toplanmasi maksadiyla hazirladigi "Halk Hikâyelerinin Tespiti Esmasinda Kaydedilmesi Icap Eden Malûmat ve Tespit Usûlleri" isimli "rehber-plân"dan genis ölçüde yararlanilmistir. (Bk. Boratav 1942: 62-66).

dedem burada dogmuslar[Gökçayir'da].

-Tahsilin var mi?

-Eski ve yeni yazi okumam yazmam yok. Aslında biraz var demem lâzım. [Mehmet Demirci uzun süre muhtarlık yaptigi için, muhtarların okur-yazar olma mecburiyeti sebebiyle böyle söyledi.]

-Ne zaman evlendin? Kaç çocukun var?

-Evlendimde 20 yaşlarında filân vardım. Dokuz çocuğum var; ikisi de öldü, on bir. Bunlardan hiç birisi âsikliğe heves etmedi.

-Çirak olarak yetistirdigin kimse var mi?

-Bir kaç tane var[dı] ama, hayırsız [çıktılar]. Bizim Osman Eniste var idi, o çok bilirdi. Öldü çoğu yahu, öldü.

-Meslegin?

-Meslegim çiftçilik, âsiklik.

-Hangisi önde gelir? Çiftçilik mi, âsiklik mi?

-Asiklik önde gelir.

-Geçimini bununla mi sağliyorsun?

-Evet.

-Asikliğın disında ne işler yapıyorsun?

-Çiftçiligim var, bağım bahçem var, geniş.

-Hangisinin kazancı daha iyi?

-Tabii evin kazancı; âsikliği her zaman yapmam ben. İsimden gücümde her zaman âsikliğın pesine düşmem ki?

-Asikliğın piyasası nasıl? Yani söyle sorayım: Eskiden kaç para kazaniyordu bu âsikler, şimdi kaç para kazaniyorlar?

-Paranın kıymeti yok. Şimdi 1.5 milyon lira falan alır bir gecede. Düğüne gidiyoruz. Evvelden 50 lira 100 lira alırdık, ondan iyiydi.

-Peki sizden öncekilerin durumu nasıldı?

-Onlar zaten para alamazdı. Bir heybe, bir mintan, davar, oğlak verirlerdi. Eskiden para yoktu para! Çok eskiyi biliyorum ben.

-Ne zamani biliyorsun?

-Hemen hemen Cumhuriyetten sonranın tamamını biliyorum.

-Kaç seneden beri âsiklik yapıyorsun?

-Elli senenin üzerinde. 74 yaşım bitirdim. Nüfus kaydına bakma, gerçek yaşım 75.

-Bize kısaca hayatını anlatabilir misin?

-Benim hayatım genellikle buralarda, bu muhitte geçti. Çiftçilik yaptım, âsiklik yaptım; ne yaptysam bu havalide yaptım.

-Yeni yetişip gelirken ne olmak isterdin? Neler düşünürdün?

-Yeni yetiştiğim zamanlarda, âsikliği çok isterdim. Çünkü eskiden âsiklere kıymet verilirdi, bir rağbet vardı. Antep'ten bir âsik gelirdi Mehmet Aga/Koca Asik derlerdi. Anlattıklarının çoğu anlaşılmazdı ama, adam heybetli [gür bir sesle] söyler. Türkü dinlemeye babalarımız

buradan[Gökçayır'dan] Tabak köyüne giderlerdi.

-Saz çalmayı biliyor musun?

-Cura, üç telli küçük saz çalarım. Sazi da küçükken öğrendim. Benim ağabeyim iyi saz çalardı. Onun sazından istifade ettim, öğrendim. Bir âsik ustani yok.

-Buranin disinda gezdigin gördüğün yerler var mi?

-Çook! Çook!

-Nerelere gittin?

-Bizim muhitimizin Kadirli, Kozan, Saimbeyli, Tufanbeyli yörelerini.

-Kinaci olarak mi gidiyordun buralara?

-Yok, gezmeye götürüyorlardı. Oralarda arkadaşlarım vardı.

- Adana toprağının disinda?

-Antep, Maras, Hatay.

-Hatay'in nereleri?

-Hatay'in Reyhanli'ya kadar gittim; Hassa, Islâhiye.

-Gezdiğin bu yerlerde de hikâye anlattın mi?

-Söyledim, söyledim! Beni hususi çağırıyorlardı, götürüyorlardı. Davetli olarak gidiyordum. Yahut bir tanidik arkadaşım dostum davet ediyordu. Orda herkes basıma toplanıyordu, hikâye dinlemek için.

-Sadece kinaci olarak mi gidiyordun?

-Yok, meselâ kis geldi mi bir ay kadar gezerdim; 15 gün sürer. Bir köyden öteki bir köye gitmek için dinleyicilerin elinden zor kurtulurdum. Gece, kadınlar ve kızlar yorgan da sirtlarında sabaha kadar otururlardı. Soba yoktu o zamanlar. Benim önümde bir ates olurdu, yakında olanlar ondan faydalanırlardı. Sasiyorum şimdi yahu! Simdi öyle yok! Bu kadar meraklisi yok su anda. Beni yine de severler. Fakat şimdi milletin radyosu var, televizyonu var, eglencesi var, âlemi var.

-Bu hikâyeleri nasıl anlatıyorsun?

-Evin bas kösesine oturuyorum. Bazen bu yer yüksekçe bir yer olabilir. Dinleyenleri görebilmem önemli. Cemaatim de geniş olur! Kimseye "çit" dedirtmem ben. Birisi "din" dedi miydi, "anlat bakalım da dinleyelim" diyerek onu azarlarım. Böyle yapınca bir daha diğerleri de seslenemez. Öğütürüm artık; aklıma ne geldiyse! Hikâyemi tuttururum, millet dinler. Millet de bana hayran; severler beni.

-Hiç ayaga kalkıp anlatmaz misin?

-Ben genç iken Köroğlu'nu anlatırken, ayaga kalkardım. Osmaniye'nin Araplı[Cevdetiye] köyü [kasabası] var. Orada ağalar var ki, su anda hiç biri de sağ değil! Köy büyük, kahveye varırız. Bir masanın üzerine dösek getirirler. Orda ben söylerken, sazi kaldırırım, söyle vurmak için. "Köroğlu söyle kılıçla vurdu" derim. Adamlar essahtan vuracak zanneder. Bir tarafa yamulan çok olur.

-Senden önce burada yaşayan Kir İsmail ve Güllü Kâhya gibi âsiklerden bir

seyler öğrendin mi?

-Emin ol, onların yanında da ben söyledim de, onlar benden dinlemek isterdi, iyi âşiklar idi, fakat çok [türkülü hikâye] bilmezler idi. Ama yeterdi onların bildiği; kâfi idi. Onlar da gene aynı hikâyeleri anlatırlardı.

-Meselâ sen Köroğlu anlatmakla meshur olduğun için "Köroğlu" diyorlar. Onlar hangi hikâyeleri söylemekle meshur olmuştular?

-Kir İsmail'in büyük [gür] sesi vardı; kalın sesi var idi. Tabaklar köyünden. İyi de saz [cura] çalardı. Yanında dinlersen tadi yok; uzaktan dinlersen öyle dokunurdu ki! Güllü Kâhya vardı; o da Zindegan köyünden; âsik. Esas o zamanın âşiklari bunlardı. Arada baskaları da vardı; yok degildi de. Bunlar belli âşiklar idi.

-Yazlamazlı'dan Deli Mustafa varmış.

-Ona yetişemedim; türküsünü bilirim. O zamanlar çocuktum. Ondan bir şey öğrenemedim.

-Abdal Seydihan ve Gül Ali varmış?

-Onları iyi bilirim. Seydihan ile arkadaşlığım var. Bu ikisi benden bir kaç yaş büyük.

-Bunlardan daha eski dönemde yaşamış olanlar yok muydu? Kir İsmail ve Güllü Kâhya anlatmazlar mıydı?

-Sormazdık ki anlatsınlar! Adam söylüyor mu, yeter bize! Ne söylüyorsa onu dinlerdik.

-Hikâye o gece bitmedi, ertesi güne bırakırken ne söyledin?

-Hikâyeyi bitirinceye, gün isiyincaya kadar anlatırdım. Kimsenin uykusu gelmez ki! Devrisi gün, gün isidiği zaman herkes isine gücüne gider ve cemaat dağılır. Odun bol. Eskiden dagdan bir metre uzunluğunda odunlar kesilirdi. Ates bol. Çay pisirilir. O güne göre yiyecekler ev sahibi tarafından hazırlanır. Ev sahibi çeker sikintiyi. Ev sahibi de bundan büyük bir zevk duyar.

-Hangi türkülü hikâyeleri biliyorsun? Bunları isim isim sayar mısın? Sayarken de hangi hikâyeyi kimden öğrendiğini söyler mısın?

-Kimden öğrendiğim meçhul! Şimdi bu hikâyeleri burada herkes söylerdi. Duyduğumuzu öğrenirdik. Belli başlı benim bir ustam yok. Ama *Köroğlu*'nü öğrenmek için gençliğimde tâ Nizip'e kadar gittim. Orada bir Asik Nedim var idi. Bu adam çok iyi bir Köroğlu anlatıcısı idi. Ama oradakiler de beni severlerdi. "Ulan oğlum Mâmet bir de sen söyle yahu!" derlerdi bana. Kendisinden dinlerdim dinlerdim. Oraya gittim. Orada, burada daha önceleri pek az bir kısmını bildiğim Köroğlu'nu orada Asik Nedim'den öğrendim.

-Oralardan öğrendiğin başka hikâye var mı, buralarda anlatılmayan?

-Yok. *Asik Halil* hikâyesini öğrendim Hatay'dan. Osman derler bir âsik arkadaş vardı, ondan öğrendim. Sonra değerli bir âsik vardı, Hassa'li, Asik Hacı. Asik Halil'in türkülerini de ondan öğrendim.

- Kimmis bu Asik Halil? Gerçekten yaşamis birisi mi?
- Yaşamis. Asik Halil, Marasli. Bu hikâyeyi kendisi söylemiş ilk olarak. Daha sonralari öğrenilmiş nasıl ise. Hikâyede anlatılan olayların lıpsi gerçek ve yaşamis. (*Asik Halil hikâyesinin özetini anlatıyor.*)
- Ne zaman yaşamis Asik Halil?
- Çok eskiden, bilemem.
- Dadaloglu'ndan önce mi, sonra mi?
- Önce, önce.
- Hikâyenin içinde türküler var. O türküler Asik Halil'in kendi türküleri mi, yoksa baskalarına ait türküler de, hikâyenin içine konmuş?
- Yok, kendi türküleri.
- Asik Halil'in hikâyedeki türkülerinin dışında da türküleri var mi?
- Tabii, vardır; onları bilmem. Onları ne bileyim ben, Asik Halil ile beraber yaşamadık ki!
- Köroglu'nun hangi kollarını bilirsin?
- Köroglu'nun kir ati Hasan Pasa'nın kaçırdığı[nin]* hikâyesini bilirim. Hasan Pasa, simdiki Bulgaristan'ın yakınında nehrin üzerinde. Hasan Pasa, oranın hükümdarı. Köroglu'nda bir kir at var diye ünlendi; Hasan Pasa bunu çekemez! Buna öfke duyar. Bir gün öfkesini yenemez, halkı çağırır. "Her kim gider de bu Köroglu'nun kir atını çalarsa, ona bacımı vereceğim" der. Hasan Pasa'nın bacısını almak bir servet; bir padisahın vârisi oluyorsun. Kimse "çit" demez. Bir daha haykirir; yok. Üçüncüde bir kel meydana çıkar. "Ben kir ati çalar getiririm amma sen bacını vermezsin" der. "Veririm oglum, söz" der. "O zaman söz biter [unutursun]". "Ne istiyorsun ya?" "Sen vezirlerini çağır; bir senet yap, imza et; cebime koyayım gideyim" der. Hikâye bu şekilde devam eder.
- Bu hikâyeden başka bildigin?
- Ondan başka *Köroglu'nun Ayvaz'i Getirme* hikâyesi var. [*Köroglu'nun Ayvaz'i Kaybetme* hikâyesi var. *Gürcistan Seferi*. Bundan başka *Moskoflar Savası* var. Ondan sonra Köroglu Yemen'e gider [*Köroglu'nun Yemen Seferi*]. Sonunda Köroglu Sam'a gider. [*Son Kol*].
- Bunların belirli bir sırası var mi?
- İlk hikâye, Ayvaz'i Getirmesi; ondan sonra sırasıyla kir ati kaybeder. Ondan sonra Ayvaz'i kaybeder. Ondan sonra Ayvaz'i getirir; ama Dolu Beyi'ni de mahveder. Bunlar ayrı ayrı birer hikâye.
- Bildigin hikâyeleri, söyle bir sıraya koysak; en eskisi hangisidir, en yenisi hangisidir?
- Böyle bir sıralama yapmamız mümkün değil. Ne biliriz kardesim, onların yanında mi yasadık ki! Hikâyeleri duyduk belledik, duyduk belledik.
- Sizden en çok istenen ve dinlenen hikâyeler hangileridir?
- Köroglu hikâyeleri. Bu hikâyeleri en iyi ben anlattığım için ismim Köroglu kaldı. Osmaniye'den sor, Adana'dan sor beni bilirler.

- Her hikâye kaç saat sürer?
- Saatini bilmiyorum; o biraz benim arzuma ^kalmis. Ben istersem uzatabilirim.
- Bir gecede bir tanesi anlatilabilir degil mi?
- Bir geceye kalmaz.
- Bu hikâyelerin disinda bildiklerin?
- Elbeylioglu, Han Mahmut, Deli Boran,*. *Güheri'*yi pek iyi bilmem.
- Bunlari öğrendigin belirli âsiklar yok mu?
- Belirli bir ustam yok, bu muhitin hepsi bilir; ben daha iyice bilirim. Simdi bilmezler o kadar; o zaman [eskiden] çok bilinirdi. O zaman bir ragbet vardı. Asik çok idi. O âsiklarinin [âdeta] agzina girerdik; agzindan çikani öğrenirdik.
- Baska bildigin Hikâye?
- Kihnç Ali* var. Normal bir hikâye; içinde 5-10 tane türküsü var. *Güzel Ahmet'i* bilirim. *Helvaci Güzeli* ve *Gündeslioglu'rm* da bilirim.
- Bu hikâyeler acaba nasıl tesekkül etmisler, nasıl olmuşlar, nasıl meydana gelmişler?
- Efendim, o günlerde, senin buraya geldiğin gibi, benim oraya gittiğim gibi, nereye gittiyse adamlar [bunlari] yazmış. Ne yazdıysa. Hikâye bu. Burda bir de söyleyis var. Söylediği de yazılmış. Kendisi veya baskalan yazmış, onu bilmeyiz.
- Meselâ, Asik Halil veya Han Mahmut'u falan âsik bu hale getirmistir[tasnif etmistir] diyebilir miyiz? Bildigin var mi eskiden? O falanin veya Dadaloglu'nun eseridir diyebilecegimiz birisi var mi?
- Yok! Türküsü bellennmiş, hikâyesi öğrenilmiş, söylenmiş gitmiş. O zamanlar nasıl imiş, nerden imiş gibi sorular sormazlardı bize. Bir zamanlar bir hoca vardı, Mehmet Hoca. Camizci denilen bir adamin da düğünü varmış. Sofu kisiler[Mehmet Hoca ve arkadaşlari] de : "Düğününe gitmeyiz; ama Köroglu'nu getirirsen hepimiz de geliriz" demisler. Camizci beni buldu, ben de vardım -lâfi uzatmayalım-. Biraz oturunca Mehmet Hoca geliyor dediler, milletin beli kirildi. "Tüh, ne âsik dinletir, ne söyletir!". Mehmet Hoca ile Hakki Çerçi'nin de babasi sag o zaman. Orada çok türkü söyledik biz; beni çok sever. "Ooo, âsik burda misin?" deyip, milletin içinde gelip yanima oturdu. Yaninda da o köyün hocasi Ali Hoca var. Biraz oturduktan sonra millet, ne olacağim bilmiyor; merakla bekliyor. "Yahu, bu adamin sazi nerde getirin " dedi. Inanir misin, o sirada Asik Halil [hikâyesini] istedilerdi. Hoca söyle dizini kirip oturdu ve "Ne olacak bunun sonu yahu?" diye sorup duruyor! Yani ötekilerden daha heyecanlı.
- Bu hikâyeleri nasıl belledin? İlk olarak Nizip'e gittin; oradan öğrendin. Ondan sonra neler yaptin?
- Öğrendim söyledim. Öğrenirken bir kelime yazmak yok. Eski âsiklar da böyleymiş. Dinledikleri âsigin agzindan çıkanlari "sarp" diye kapiyor.

Türküsunü de "sarpadan" kapiyor. İgi ve merak meselesi. Belledim ve söylemeye başladım. Hikâyesini [nesir kısımlarını] bellemek basit zaten; is türkülerini bellemekte! Hikâyede ne var yahu? Hikâyeyi ben de düzerim. Adam iki sefer hikâyeyi anlattı mı, kompleksini öğreniyor.

-Hikâyedeki türküler degismiyor degil mi?

-Degismez.

-Rüyanda bade içtin mi?

-Yook, öyle bir sey yok! Bunu diyenler yalan söylerler.

-Buralarda, eskilerden bildigin badeli âsik var mi acaba?

-Derler ama, ben rastlamadım. Karacaoglan ve Kılınç Ali'nin bade içtığını söylerler.

-Bu anlattığın hikâyeler ne ise yarıyor? Bunları anlatmaktaki maksadın ne?

-Dinleyiciyi tatmin etmek! Bir adamın yasantisi gelenek ve usûllere göre, gidisiyle dipten basa anlatılır.

-Genellikle hangi mevsimlerde hikâyeye anlatıyorsunuz?

-Daha çok kisin. Artık düğünlerin yazı kisi kalmadı; onun için her mevsimde de hikâyeye anlatırız.

-Bir gecede kaç tane hikâyeye anlatırsın?

-Milletin[dinleyicilerin] istihasına bakar o. Milleti dağıtmazsan ikinci bir hikâyeye baslarsın. Gene dağıtmazlarsa bir ufak hikâyeye daha anlatmm. Bir gecede anlattığım en çok üç hikâyeyi geçmez! İkiyi gene geçmez! Bir uzun, bir kısa hikâyeye anlatarak isi bitiririm.

-Hangi hikâyeyi anlatacağın nasıl kararlaştırılıyor?

-Cemaat var; bir yasliyi temsilci[sözcü] seçiyorlar. Bu adam, ekseriyetin arzusuna göre hikâyeyi benden istiyor.

-Hikâyeye başlamadan önce neler yapıyorsun?

-Eve gelir otururum; çay içilir. Hos bes; hal hatir sorulur. Sazi alırım elime, iki üç çeşit türküyü kendi istegime göre söylerim. Bunlara "yoz türkü" denir. Biz bu kısma "başlangıç" deriz; abdallar "fasil" der. Bu türküler hikâyesiz türkülerdir. Karacaoglan'dan, Dadaloglu'ndan ve Köroglu'ndan olur bu türküler. Cemaat bu sefer benim türkülerimden ister, onları da söylerim.

-Hikâyeye nasıl baslıyorsunuz?

-"Bir varidi, bir yogudu; Allah'ın kulu çogudu. Çok demesi günah idi arkadas. Filân zaman filân yerde filân adam varidi."

-Dinleyicilerden, hikâyeyi anlatırken neler beklersin?

-Sessiz olmalarını ve gözlerimin içine, bana bakmalarını isterim.

-Dinlemenin bir âdabı var mi?

-Tabii var! Simdi ben burada anlatıyorum. Surada da birisi konusuyor. Asabim bozulur; anlatamaz olurum.

-Hikâyeyi anlatırken bir sazin bir de sen varsin. Bunların disında yardımcı var mi?

-Orada ihtiyaçlarımı görecektir hizmetçim[erkek] var. Bana da ayrıca bir

hürmet var kız evinde. Benim çayımı getirir; ilik bal serbetimi getirir; suyumu getirir; sigaramı getirir. Sik sik "bir emrin var mı?" diye sorar.

-Kilinç Ali kimmiş?

-*Kihneç Ali* bir memleket çocuğu; zannedersem Malatya'ya yakın bir yerden. Çocuk, amcasının kızma âşik olur. Emmisinin karisi vermek istemez. Sözü uzatmayalım, velhasıl çocuğu evden kovalar, disari gider çocuk. Onun bunun yanında kalır. Bir adam da bunu okutur biraz. O da ölür, gene kalır ortada! Aç adam n'olacak, saga sola kosturur durur. Bunun meselesi uzun da; velhâsili emmisinin evine gelir bir gün. Emmisinin evini tanımıyor. Ama emmisi evde yok; emmisinin karisi da yok, kız var evde. Kız çocuğun adını da duyarmış; çocuğa Kilinç Ali, Güllünç Ali diyorlar. "Ali bize de geldi" diye, Ali'ye yufka ekmegin arasına hayrina yağı bali sanp veriyor! Ali'nin gözü ekmekte, kızda değil! Neticefde] kız diyor ki: "Yazık be, sunun haline bak; üstü basi da berbat." Kızın kendisi [baska birisine] nisanlı. Orada [bulunan] bir kocakarı: "Ulan deysun kızı, bu senin amcan oğlu; hem de [besik kertme] nisanlin idi ama, anan namussuz vermedi" diyor. Kızın yüreği "höt" diyor ama, Ali gidiyor. Ali'ye kız âşik oluyor evvel. Kız şimdi: "Ali geleydi, Ali'yi göreydim" diyerek yanar tutusur! Yağ ile bali unutmuyor! Ali bir gün dönüyor oraya. Kız için değil de, yağ ile bal için geliyor! Ali gelince, kız bir masa hazırlamış ama, bir kus sütü yok! Ali'nin karnini doyuruyor. "Ali" der. "Hi". "Evli misin bire?" deyince , yemegi yarıda kesiyor Ali. "Gelmez olaydım yahu" diyor. Demek beni buraya eğlenmeye mi çağırdın?" Kız: "Ali, yok yok" der. "Inan ki ciddi söylüyorum; sen bilmiyorsun, ben senin amcan kızıyım. Sana da hayranım Ali." "Yok canım sen bana gülüyorsun." "Dur dur" der kız, hazırlamış bir kat elbise. "Sunları giy" der. "Su parayı al. Bir daha seni böyle görmeyeceğim!" Bol da para verir; babası zengin. "Sen git kendine bir düzen ver. Her gün de su kapının ipini çek, buraya gel." Aylarca devam eder, aylarca. Netice, kız der ki: "Yahu, [orada bulunan İsmet Erdem'i isaret ederek] İsmet Aga'yi babama göndersen, her halde halleder bu işi." Çocuk da biraz parladi. İsmet bir gün Ali'nin amcasının evine varır. İsmet der ki: "Yahu, sana bir şey diyeceğim ama, Su kızını kardesinin oğluna versene." "Ulan İsmet Aga, sen bana düşman misin yahu? Ona kız verilir mi? " Velhasıl adam kızı vermez.

Amcası: "Ali'yi görürsem öldürürüm" der. Amcası zengin, güçlü; oğlan fakir, kimsesiz! Ali çeker disari gider. Uzun müddet gezer. Şimdi bu hikâye bitmez tabii. Neticede Halep'e geçer çocuk. Halep'te bir kahvede türkü söylerken bir pasa gelir, dinler; tâ Hama, Humus'tan. [Pasa:] "Asık, diline sağlık oğlum, ben de Türkiyeli'yim." O zaman oralari bizde. "Buyur eve gidelim." Pasa bunu eve götürür. Bir kaç gün sonra çocuğa çok hayran kalır! "Lan oğlum, bir kızım var, sana vereceğim" der. Kızın adı da Hublann Bazi. Kıza: "Gel bakayım" der. "Seni bu Ali'ye vereceğim." "Oğlum Ali, kimin var senin?" "Kimsem yok pasam" der. Ali de "peki" der.

Aksam pasanin odasına gelirler. Pasanin yanında da kimse Ali'ye "türkü söyle" diyemez. Pasa der ki:"Evlâdim, sunlari [türkülerinden] mahrum etme yahu" der. Ali sazi çekince, kız da oradan bir pencereden seyreder; hayran hayran!

Netice, amcasi ölür. Babasi ölünce kız, Ali'nin orada [Hama/Humus'ta] olduğunun haberini alır. Uzatmayalım; posta gönderir, bir adamla bir mektup gönderir. "Ali'yi görürsen, konusmana lüzum yok; mektubu cebine koy, sen kaybol" der. "Sana su kadar para." Adam gider [kızın] dediğini yapar. Ali mendil diye elini cebine sokunca, bir kâğıt çıkar cebinden. Okur ki:"Emmim oğlu, geceyi gündüze kat! Babam öldü sen sag ol! Ulan malına mülküne, namusuna sahip olursan yetis; yoksa beni birakmazlar!" [Ali'nin] Derdi iki oldu; pasanin kızını mi dersin, emmisinin kızını mi dersin? Ali aksam gelir; melûl mecnun, perisan!

[Pasa:] "Ali, oğlum bir sey mi var; hasta misin?". "Yok pasam" der. Yine millet [Ali'yi] dinlemek üzere gelir. Ali sazını eline alır; sikintisini türküyle anlatmaya baslar. Saza vurur; kız yine pencereye gelir; dinlemeye baslar.

Hama Humus sende eglenip kalmam
Dünyada sad olup bir zaman gülmem
Gidersem, buraya bir daha gelmem
Nazli yardan haber gelmiş neyleyim

Kız orada patirdar ama, ötekiler [dinleyenler] bir sey anlamazlar. "Çal âsik, çal" der dinleyiciler!

Kız iner meclise gelir. "Baba, sen beni bu adama verdin; niçin bunu serbest biraktın? Aha gidiyor Ali." [Pasa, Ali'ye:] "Ulan, ben sana sormadım mi kimsen var mi?" diye . "Yok demedin mi?" Kilici çeker pasa Ali'ye. "Niye sen bana dogruyu söylemedin" der. [Ali:] "Pasam, sözüm dogruydu; hiç kimsem yok gibiydi. Aha mektup geldi. Benim buraya [gelmemin], gurbete çıkmamin sebebi buydu. Emmim de ölmüş, kız da bana bu mektubu göndermiş. Mesele bu" der. O zaman pasanin elinden kılıç yere düşer. "Gel bakayım kız" der, kızını eliyle Ali'ye nikâh eder. "Bunlara birer at verin; bol da para verin! Oğlum, onu da al, bunu al! Bir yigide iki avrat çok mu?" der. Bu hikâye böyle devam edip gider. Ali, iki kız ile de evlenir ve hikâye biter.

- Türküler var hikâyelerin içinde. Bu türkülerin belli makamları var mi? Bunların isimleri neler?

-Meselâ Köroğlu'nun türkülleri iki makamla söylenir. Birisi kaba/ yüksek makam, biri de engin makam. Yüksek havalarda bir meydan okuma, yigitlik vardır. Biz hikayelerdeki türküllere isim koymamışız. Türkülü hikâyelerin içinde ölmüş kişiye söylenen agitlar var; acistirici şekilde. Bir kısmı da güzellere söylenmiş. Bunlara bozlak veya gerekse yatkın bir hava denir. Onu

siz koyarsiniz. Biz ne bilirsek onu söyleriz! Biz duyduğumuz, öğrendiğimiz gibi söyleriz!

-Bu makam isimleri nereden çıkmış?

-Ağit belli, ağlamış; havası da ona göre, müsait! Ötekiler de buna benzer bir şekilde. Bir güzeli görmüş, ona göre bir hava çekmiş adam; ona güzelleme demisler.

-Aynı hikâyelerin türkülerinin makamları diyelim ki Düziçi'nde, Barak tarafında veya Hatay tarafında farklı midir?

-Bunları ayırmak zor! Herkesin zevkine göre; bir kısmı uyar, bir kısmı uymaz! Ne hepsi bir, ne de hepsi farklı! Bir kısmı aynı, onlarla bize uyar, bir kısmı da uymaz! Köroğlu hemen hemen bu yörelerde [Güney Anadolu'da] aynıdır. Yalnız Köroğlu'nun benim bildiğimengin havası çok yerde yok. Sadece Antep ile bizde var. Maras'ta çok türkü yok. Yalnız Elbistan, Göksün hariç, oralarda var. Çukurova'da yaşayan Ceritlerde evvelden varmış da şimdi pek yok!

-Hikâyelerdeki kahramanlar gerçekten yaşamışlar mı?

-Yaşamışlar tabii. Hikâyelerin kahramanlarından bazıları birer âşik. Fakat bu âşiklerin hayat hikâyeleri, anlatılan türkölü hikâyedeki kadar kalmış. Baska türkölüleri var ise de öğrenilmemiş. Hikâyelerde bu âşiklerin çok türkölüsü olduğu için, daha çok bu âşikler hikâyeleriyle bilinip tanınmış. Baskasına da lüzum görülmemiş! Tabii mutlaka baska türkölüleri de vardır; ama kim belleyecek!

-Anlattığın türkölü hikâyelerin musannifi, tasnif edeni var mı?

-Böyle bir şey söyleyemeyiz; yoktur, duyduğumuz gibi belleriz biz.

-Hikâyeleri öğrenirken önce siirlerini mi yoksa nesir kısımlarını mı bellersiniz?

-Bazılarını böyle [dediğin gibi], bazısını da komple öğreniyoruz. Noksanın olursa, türkölüleri âsiktan tekrar evine, yanına giderek öğreniriz. Dilden söyler, biz de öğrenir, eksigimizi tamamlarız.

-Hikâyelerin kısımları ile ilgili soru soracağım. Hikâyeler, türkölü hikâyeye olarak anlatılmadan önce ne imiş acaba?

-Vallahi, bize hikâyeye dediler, öyle de öğrendik!

-Hikâyelerin bir dilden bir de telden anlatılan kısımları var?

-Sadece dilden anlatılanlar kara hikâyeler. Türkölüsüz nice hikâyeye var! Türkölü olanların hepsi sazla dile getirilir.

-Kara hikâyeler mi çok sevilir, türkölü hikâyeler mi?

-Türkölü hikâyeler çok sevilir! Öbürü bir sohbet! Sazi elime alıp da hikâyeye başlamayınca ben bile ne anlatacağımı, ne söyleyeceğimi bilemem. Sazla bilmediğim şeyler hatırıma gelir.

-Bazıları degnek alıp eline söylüyor.

-O ayrı canım; öyle alısmış adam! Ben kendimi söylüyorum. Onlarla benim ne alâkam var?

-Hikâyelerin bazı yerlerini makamsız, sazsız söylediğin oluyor mu?

-Sazsız olmuyor. Senin makamsız dedigin saylastirmadır.

-Hikâyeleri anlatırken uzatıp kısalttığın yerler türkölü kısımları mı?

-Türkölüleri sabit, hikâyeye [nesir] kısımlarını kısaltırız. Türkölüleri de kesebiliriz [söylemeyebiliriz].

-Türkölüleri bazılarını söylemediğin zaman dinleyiciler itiraz etmezler mi?

-Onu ben dinleyicilere dedirtmem. Onu ben dinleyicilere yutturarak yaparım! Adamlar zaten hayran [hayran] dinliyorlar. Bunu dedirtmem zaten. Bilmeyerek o hileyi yaparım, yaparsam. Hikâyeleri neseli olduğum, dinleyiciler istihali olduğu zaman uzatırım. Bazen de kısa keserim: Duruma göre! Onu yapmasını ben bilirim yani! Anlatırken kısalttığım belli yerler yoktur. Marifet, âsîklik onu bildirmeden yapmakta! Dinleyenlerden benim kadar hikâyeyi bilenler olur ama, kısalttığımı bildirmem kimseye! Bir kaç yerde kısaltırım; belli yerlerde değil! Meselâ Asik Halil'i, Köroğlu'nun Gürcistan Seferi'ni çok uzun anlatırım.

-Hikâyelerin dinleyicileri ile ilgili sorular soracağını. Genellikle bu hikâyeler köylerde mi, yoksa şehirlerde mi anlatılıyor?

- Daha çok köylerde anlatılıyor. Şehirlerde de anlattım. Emin ol, duymamışlar; hayran hayran dinliyorlar. Ben Ankara'ya gitmistim. Sazimi kaputumun altına aldım; sazım ufak, cura! Misafir olduğum evde, ev sahibi:"Asik bize bir şeyler söyleyen" dedi. Sazimi elime aldım. Konu komsu da geldi, dinlediler.

-Bu yörede köylerin ve kasabanın âsîgi bir, degismiyor değil mi?

-Hangi âsîgi isterlerse onu düğüne çağırırlar. Bir Karayigit Osman var. Çok iyi bir âsîk değil ama, güzel söylüyor. Çokça onu istiyorlar kasabada.

-Bu hikâyeleri, konularına göre ayırabilir miyiz?

-Ask ve kahramanlık hikâyeleri olarak ayırabiliriz. Köroğlu, Elbeylioğlu gibileri kahramanlık; Asik Halil, Han Mahmut, Gündeslioğlu gibileri ask hikâyeleri.